

Kathe Lasnik fra år til år	141
Etterord, 2003	143
Etterord, 2005	145
Etterord, 2015	155
Noter	159

1 Legg 84/1 er tomt

Jeg ville aldri ha støtt på Kathe Lasnik hvis jeg ikke hadde fått en e-post fra en kollega som arbeidet ved krigsforbryrerdommen i Haag. Han hadde fått noen spørsmål fra William Seltzer ved Fordham University i Bronx som ville undersøke hvilken rolle statistikken hadde spilt da jødene ble identifisert, lokalisert og arrestert under Den annen verdenskrig. Det var avsnittet han hadde skrevet om Norge jeg skulle kommentere.

Jeg arbeidet i Statistisk sentralbyrå, men visste ikke noe om statistikk og jødeforfølgelsene i Norge. Det var pinlig, men jeg fant ut at William Seltzers spørsmål ikke lot seg besvare ordentlig av historikernes framstillinger heller. Noen måneder etter at jeg hadde sendt av sted mine mangelfulle kommentarer ble jeg spurt om å holde foredrag på det 21. Nordiske statistiker-møte i Lillehammer. Jeg valgte som tema nettopp hvilken rolle den offisielle statistikken hadde spilt da jødene ble deportert fra Norge høsten 1942.

For å studere de historiske aktstykkene måtte jeg til Riksarkivet. Det ligger i dyster granskog ved enden av Sognsvannsbanen på Oslo vestkant. Jeg begynte med Politidepartementets arkiv 1940–1945. Der lå skjemaene jødene måtte levere i tre eksemplarer til nærmeste politikammer i 1942 på initiativ fra Nasjonal Samlings Statistiske Kontor. Det var store bunker, i alt 1 419 skjemaer, og jeg bladde litt på måfå i dem og så at mange var fylt ut med skrivemaskin, noen med knudrete oldingskrift, andre med barnets alvorlige bokstaver. De fleste var fylt ut i begynnelsen av mars 1942.

Jeg fant Kathe Lasniks skjema. Hun var skoleelev født 13. oktober 1927, og hadde levert skjemaet sitt seinere enn de andre, 16. november 1942, bare 14 dager før hun ble sendt i gasskammeret i Auschwitz. Hvorfor hadde hun fylt ut skjemaet så seint? Kunne hun ha unngått deportasjonen hvis hun hadde latt være?